

Op Texel hebben de scholeksters de Japanse oester ontdekt. Maar ze kunnen slechts uit de voeten met losgeslagen en aangespoelde exemplaren die lange tijd op het droge liggen. Een Tantalus-kwelling?

Scholeksters en Japanse oesters

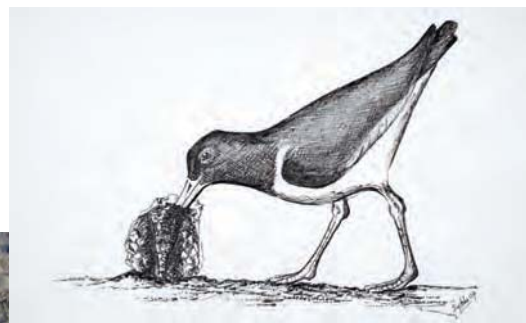
De Japanse oester (*Crassostrea gigas*) is in Nederland met open armen binnengehaald (Drinkwaard, 1999). Zij vervingen de door overbevissing, ziektes en de strenge winter van 1962/1963 verdwenen platte oester (*Ostrea edulis*). Inmiddels voelt die Japanner zich hier uitstekend thuis, vormt riffen in de Zeeuwse wateren en de Waddenzee. Er gaan zelfs stemmen op om hem te bestrijden. Behalve de mens kent hij eigenlijk geen predators. Waarom eten scholeksters op Texel nu opeens wel Japanse oesters?

EXOTEN

Tijdens mijn regelmatige fietstochten langs de Waddenzeedijk op Texel heb ik de fauna zien veranderen. Er verschenen exoten als de Amerikaanse zwaardschede (*Ensis directus*) in de tachtiger jaren, daarna de Japanse oester, die pas deze eeuw algemeen werd. Mosselzaadvissers vernietigden rond 1990 de mosselbanken. Interessant was het om te merken dat zowel zilvermeeuwen, eidereenden als scholeksters geleidelijk aan de zwaardscheden in hun voedselpakket opnamen. Maar totnogtoe waren alleen

stevig op elkaar geklemd. Blijven zij hier langere tijd op het droge liggen, dan functioneert de sluitspier niet meer waardoor de schelp open gaat staan. Dan kunnen – denk ik – scholeksters hun snavel tussen de kleppen te wringen, de sluitspier doorsnijden en het vlees opeten.

In oktober 2007 zag ik voor het eerst scholeksters ijverig op zoek naar geschikte oesters tussen de vele aangespoelde schelpdieren. Vonden zij er een, dan zetten zij die rechttop, wurmden hun snavel tussen de kleppen en aten de schelp leeg; naast de waterlijn of op het geasfalteerde fietspad drie meter hoger. Kennelijk bood het fietspad een steviger ondergrond dan het zand onderaan de dijk. Op dit fietspad verzamelde ik de leeggegeten oesters. Van deze was ik zeker dat ze daar door scholeksters gegeten waren. De lengte van driehonderd oesters varieerde van 2,8 tot 9,2 centimeter (gemiddelde 6,2). De twee kleppen van de gegeten oesters zaten nog met het ligament aan elkaar vast en toonden geen of nauwe-

Boven: Scholeksters hebben de Japanse oester op het menu gezet.

TEKENING: SYTSKE DIJKSEN-OVERBEEKE

Onder: De door de scholeksters opgepeuzelde oesters meten gemiddeld 6,2 centimeter. FOTO'S: GERHARD CADEE

De randen van de schelpen worden niet of nauwelijks door de scholeksters beschadigd.

MOEILIJKE TIJDEN

Scholeksters zijn typische schelpdiereters (Hulscher, 1996). Zij maken moeilijke tijden door in de Waddenzee (Verhulst et al., 2004). Zeker in het westelijke deel is er te weinig nieuwe aanwas van mossels, kokkels en nonnetjes. Wegvissen van mosselbanken en kokkelbanken heeft daar zeker een rol bij gespeeld. De Japanse oester floreert thans in de Waddenzee (Dankers et al., 2004; Cadée, 2007). Er is dus schelpdier-voedsel in overvloed, maar helaas zien scholeksters geen kans deze rijke voedselbron aan te boren.

zilvermeeuwen in staat Japanse oesters te kraken. Ze laten deze van enige meters hoogte op de dijk kapot vallen, net zoals vroeger de mossels (Cadée, 2001).

BUITENKANSJE

Inmiddels heeft zich een oesterrif gevormd langs 'mijn' waddendijk. Oesterlarven vestigen zich graag naast en op hun ouders, op die wijze vormen zich de oesterriffen. Een deel van de oesterlarfjes vestigt zich op losse stukjes schelp, op levende alikruikken of zelfs op strandkrabben bij die riffen. Stormen transporteren deze 'loslevende' solitaire oesters naar de hoogwaterlijn. Hier blijven ze liggen, hun kleppen

lijks beschadigingen langs de schelprand. Daarom denk ik dat scholeksters alleen gapende oesters eten en dat ze de nog gesloten oesters laten liggen. De gehele maand oktober aten scholeksters ijverig oesters. In november nam deze activiteit af, terwijl er nog wel verse oesters in de aanbieding waren.

OESTERS BEDREIGD?

De scholeksters vormen geen bedreiging voor de oesters. Zij eten slechts een zeer klein deel. De oesters die in clusters en op oesterriffen leven, kunnen zij nog steeds niet openen. Ook lijkt het onwaarschijnlijk dat zij dit kunstje alsnog zullen leren. De oesterriffen zullen blijven floreren in de Waddenzee. Maar de scholeksters? Het moet een Tantaluskwelling zijn te leven naast zo'n rijke voedselbron zonder erbij te kunnen!

Gerhard C. Cadée is gastmedewerker van het Kon. Nederlands Instituut voor Zeeonderzoek op Texel en redacteur van Natura.

Literatuur

CADÉE, G.C. (2001), Herring gulls learn to feed on a recent invader in the Dutch Wadden Sea, the Pacific oyster *Crassostrea gigas*. *Basteria* 65: 33-42.

CADÉE, G.C. (2007), Vervangen de recente Japanse oesterriffen de vroegere oesterbanken? *De Levende Natuur* 108: 64-67.

DANKERS, N., E. DIJKMAN, M. DE JONG, G. DE KORT, & A. MEIJBOOM (2004), De verspreiding en uitbreiding van de Japanse Oester in de Nederlandse Waddenzee. *Alterra-Rapport* 909: 1-50.

DRINKWAARD, A.C. (1999), Introductions and developments of oysters in the North Sea area: a review. *Helgoländer Meeresuntersuchungen* 52: 301-308.

HULSCHER, J. B. (1996), Food and feeding behaviour. In: Goss-Custard J.D. *The Oystercatcher from individuals to populations*: 7-29. Oxford University Press. Oxford.

VERHULST, S., K. OOSTERBEEK, A.L. RUTTEN, & B.J. ENS (2004), Shellfish fishery severely reduces condition and survival of Oystercatchers despite creation of large marine protected areas. *Ecology and Society* 9(1)17: 1-10.

